

З приєднанням до ЄС країн пострадянського простору і соціалістичного блоку українська діаспора Європи значно збільшилася і має шанси, існуючи в одному правовому полі, активно діяти. Українська діаспора розширеної Європи – могутній фактор поширення української культури та підтримки України за рубежом.

В Україні повинні зрозуміти важливість існування української діаспори, яка є форпостом України за кордоном. Всілякі інвестиції, а вони можуть бути не тільки фінансові, а й моральні, інформаційні та інші, які Україна вкладе у своїх співвітчизників за кордоном, обернуться значними дивідендами у вигляді народного лоббі українських інтересів зарубіжжям.

Юрій Садловський
Латвійський Університет
 Рига, Латвія

УКРАЇНЦІ ЛАТВІЇ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Українська діаспора має понад столітню традицію. Але на відміну саме західної діаспори – у Канаді, Америці, а також Західній Європі, у Латвії українська діаспора була позбавлена тих людей (читай: особистостей), які могли би об'єднувати, утворювати навколо себе ті чи інші осередки, товариства тощо. Не було на кого і на що спиратися. Протягом так званої першої хвилі еміграції до Латвії, а це 20-ті та 30-ті роки минулого сторіччя, України як такої не було! Але були також свої об'єктивні причини, оскільки етнічна батьківщина українців “зникла” у совєцькому та польському просторах. Українці, що у загально совєцькому просторі приїжджали до Латвії, не переносили сюди своєї культури. Відтак говорити про історію українців Латвії було б зайвим. Зрозуміло, також не було тут своєї освіти, своєї шляхти, свідомої інтелігенції. Здебільшого наш народ тут репрезентувало селянство; це були заробітчани, які коротали свій вік у безпросвітній темряві. Сей процес продовжується і по сей день. Лише стараннями поодиноких освітян, а це вихідці з тих чи інших загальноосвітніх шкіл (переважно російськомовних!), які сміливо почали боронити права українського люду у Латвії. 1989 року у Ризі, разом із школами інших національних меншин, була заснована Перша Українська недільна школа, яка за два роки стараннями її директора отримує статус загальноосвітньої. Поза тим, створюється товариство “Дніпро”. Але саме тоді з'являються проблеми: конфлікт між поколіннями. “Діди” гадають, основним завданням товариства є відродження національної самосвідомості українців, а також популяризація рідної пісні, національних страв тощо. “Діти” та “онуки”, які хочуть юнацької самостійності, намагаються при можливості зрозуміти та усвідомити суть змін. Саме тоді основним завдан-

ням товариств була необхідність підтримати, рухи, партії, фронти тощо. А вже ось після політичного ажіотажу наступила порожнеча. У першому випадку цей вакуум заповнювали гопаками та піснями; у другому – дітьми, новим поколінням, загально освітянськими принципами, переносючи (читай: перекладаючи) на україномовне підґрунтя; у третьому ж – цю порожнечу заповнювали, намагаючись поновити зв'язки між представниками обох культур, проводячи усілякі міжнародні зустрічі, конференції, вечори та концерти, а також видаючи білінгвальні книжки, підручники тощо. Останнім часом зусиллями поодиноких людей, без ніякої на те системи, у хаосі видавалися поодинокі газетні числа, альманахи, часописи тощо. Про об'єктивність та якість цих видань не варто і говорити.

Отже, українці, що приїжджали сюди, на жаль (як з об'єктивних, так і суб'єктивних причин!) не переносили своєї культури. Культуру намагалися створювати тут на місці. “...Якщо ми хочемо зберегти культуру, нам необхідно продовжити її виробництво...” – кажуть класики суспільних наук. І як вважає історик Дмитро Дорошенко, зачатки української національної культури треба шукати, перш за все, у відродженні українського народництва та збереженні історичних традицій. А там, де колись в Україні була політична та культурна автономія, там і відновлюється національна культура, а особливо література та народна пісня. (Див.: Дорошенко Д. Нарис історії України. – К, 1999. – Т. 2. – Розділ 13-15.) На таку автономію, як і на таке відновлення тутешні українці не могли претендувати по тій ж причині, що серед українців тут не було керівника, провідника, месії, свого “Франка”, якщо хочете!

Більша частина нашого люду приїхала сюди з українських сіл, з осередку української мови. Це була така собі втеча з села до чужого, чужоземного міста. Прибульцям з України культура конгломератів сучасного міста була чужою. У місті вони були збентежені. Їхня сільська психологія та архаїзм були безпорадними перед цим жахом. Різкий та войовничий антитрадиціоналізм міста, який час від часу переходив у інші бунтівливі та екстравагантні форми виявлення, був чужим та не сприймався представниками сільської культури. У процесі поглиблення кризи між двома суперечливими культурами утворюються нові форми зіткнення. Зіткнення відбувається через посередника. І роль посередників беруть на себе Ризька Українська середня школа, українські студії при Латвійському Університеті та зовсім недавно створене Об'єднання українців Латвії, яке очолює бізнесмен та меценат пан Володимир Луговський. Остання формація, усвідомлюючи просторове та кадрове обмеження, шукає нові шляхи, виходячи за межі латвійського простору. Відтак вже цього року у Ризі вийде у світ нове щомісячне інформаційно-аналітичне видання, україномовна газета країн Балтії “Український форум: життя, суспільство, культура та духовність в країнах Балтії та за її межами”. Цей щомісячник висвітлюватиме життя українців та інших народів у балтійському регіоні. Також газета по-

відомлятиме про цікаве в Україні та світі. Редактором цієї газети маю честь бути я, ваш слуга, Юрій Садловський. Відтак проситиму вельмишановне панство долучатися до нашої благородної справи. Писати ви можете про будь-що: про наболіле, радісне тощо. Отже пропоную жити цікаво і корисно. Заради нашої загальної любові – України. Тож, любім Україну і не заду, як дехто.

Ірина Ключковська

*Міжнародний інститут освіти, культури та зв'язків з діаспорою
Національного університету "Львівська політехніка"*

Львів

ДО ПИТАННЯ ПРО СТРАТЕГІЮ РОЗВИТКУ СТОСУНКІВ УКРАЇНИ ТА ДІАСПОРИ

У своєму розвитку людина і суспільство завжди стоять перед вибором. Вибираємо освіту, професію, спосіб життєдіяльності, систему культурних цінностей і саме завдяки цьому стверджуємо власну свободу. Не випадково вибір духовних цінностей визначається як найбільш складний і суперечливий, адже є найбільш відповідальним, оскільки в житті керуємося нашою духовністю: розумом, почуттям, волею. Він має суперечливий характер, бо поле духовності не має меж, адже включає і фантазію, і мрію, і утопію, і реальні духовні засади. Проте є завжди один з двох варіантів вибору: добро – зло, правда – брехня, готовність допомогти – і небажання простягнути руку допомоги.

Сьогодні Україна теж стоїть перед духовним вибором: зробити, базуючись на християнських засадах, покладених в основу програми дій уряду, співпрацю з українською діаспорою одним із своїх державних пріоритетів чи винести цю проблему на маргінес своєї життєдіяльності, звівши все до пустопорожніх декларацій. Загальновідомим є те, що зарубіжні країни вже давно усвідомили стратегічне значення своєї діаспори, визначивши цей напрям як одне з першочергових завдань, яке розв'язується на державному рівні. Одним із свідчень того, яке значення надають держави даному питанню, є проведення самміту Європейської Діаспори 2003 року, в документах якого зазначено: "Учасники самміту покликані використати власний досвід, щоб допомогти визначити політику у таких питаннях, як трансатлантичні відносини та інтеграція емігрантів, теми, які означені основними серед пріоритетів. Європейці, які проживають і роблять кар'єру за межами батьківщини, є великою цінністю. Те, що вони досягли особисто в поєднанні культур і при збереженні їх власної культурної ідентичності, є спільною метою розширеної Європи".

А яка ситуація сьогодні в Україні? Адже дотепер зв'язок Україна – діаспора на державному рівні мав радше формальний характер, а за-